

אומנות השעשוע

1. משחק ומציאות: סכלות מעט

בתוך כל הדברים שנקראו יקרים נחשבת גם כן הסכלות. כמה יקרה היא נקודתה הפנימית שהיא מחזקת את אור כל החכמה. אותו הציור, שלעד לא יוכל להזקק בליבו של אדם, שלעולם ימצא המדע, שצריך לציירו יותר מבורר, יותר מעודן, הוא הנושא של כל הזיקוקים, והרדיפות השכליות המוסריות, וכל התנועות הטובות של החיים הכלליים והפרטיים. אותם אשר לא יתחשבו עם היקרות של נקודת הסכלות, במקום מציאותה ההכרחית, נוטלים הם את חייהם ואת חיי אחרים מן העולם, ובעולם לא ישאו מאומה, עד אשר ישובו ויוכחו, הם וכל המושפעים מהם, כי יקרה מכל חכמה וכבוד היא אותה הסכלות מעט, ובמיעוטה, ובביסוסה בערכה והגבלתה, תבסס כל מכון של חכמה, של דעת קדושים בינה, של חיי נועם, שלוה ושלוה רב. ונקודה זו של סכלות המעט היקרה היא הנושאת עליה ברוחו של אדם וכח חייו את הדחיפה הטבעית לכל המפעלים והתנועות בעז ואמץ, שעל תכונת החומר הגס והחזק שלה, באים ההשכלה, רבת החשבון, ואור הקדושה העדינה, ומפתחים ומשכללים את הערך הנשמתי, את החיים הרוחניים, ואת כל סדרי המפעל. נקודה זו בעולם היא נושאת את האומץ העולמי, את הדחיפה החבויה, לבנות ולהרוס, לעקור ולנטוע, לנוע ולמזג. והופעת הדעה העולמית, השכל והבינה, החשבון והשירה, שופעים הם מהזיו העליון הכתר שמצפה לכלים, ומעדנים וממתקים את כל זרמי מי הפרצים הפורצים ממנה. זורם הוא הכח החי, הגס והמגושם, החזק והמרוץ, מתיז את נחיליו בכל כח סואן, בדחיפה נוראה, הרת רעמים, ועליו שופע רוח חיים, מעוטר בשפירי הוד, עדינות, כבוד, מוסר וחוץ. ועז והדר נפגשים, וחיים אדירים ואמיצים מתיצרים, ועולמים מלאי און, מלאי יפעה, מלאי חיים ולשד, מלאי קדושה ברכה תהילה ותפארת מתחוללים. והכל מתאחד ביקר עליון, ביקר כל היקרים. ומתוך החשך אור גדול זורח, מסכלות מעט אוצרות חיים של תבונה, של השכלה בהירה, מלאה שפעת עדנים. והאדם מקבל את מדתו הממוזגה. יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט, אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר, למה תשומם, בטח בד' ועשה טוב, שכן ארץ ורעה אמונה. (אורות הקודש א, עו)

2. טיפול בדמיונות

רוממות הנשמה צריכה לדחות ממנה את התכונות השפלות, והשעשוע של אור הדעה מעלה את האדם ממעמקי העבודות הדמיונית שהוא קשור אליה תמיד. הדעה הצלולה אי אפשר שתתכונן, כי אם כשיסורו הסיגים של מורך הלב, של חנופה ושל הונאת עצמו, מהתכונה הפנימית של האדם. (שמונה קבצים א, לז)

3. שיח דברים בטלים

ההבדל בין דברי קדושה לדברים בטלים הוא רק ייחושי, לפי השקפתנו המוגבלת. אפשר לה להשקפה שתתעלה עד כדי הכרה וציור פנימי של מקומן של כל הדברים, אל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך דבר שאין לו מקום. כשיגדל הכוח של כבוד הבריות, כשהאל תהי בז לכל אדם ימצא את מקומו האמתי בחיים, אז ימצאו גם כן כל הדברים את מקומם, וכל הדברים הבטלים יתעלו, יצאו מכלל ארור, ויבאו לכלל ברוך. יסוד השיח, מדתו של יצחק, העומדת למעלה גם ממדרגת שיר, שהוא יסוד התגלות קדושת ישראל, שיר אל, שכל, יכולת, רצון, שהוא למעלה מזמר, החובק רק את המשכות של השיר, ולא את עוצם מקוריותו, במקום שכל בא זכרון, במקום יכולת באה מחשבה, במקום רצון אדיר, הממולא אור השכל והיכולת המוחלטה, בא רצון קלוש, שהוא מתחיה רק מהשפעת הזיכרון, של העבר, והציור לחשוב על דבר אידיאלי היכולת, בתשות כח, באפס כל גבורה להגשימם, להוציאם אל הפועל. אבל

גם הרצון הוא רק סעיף קטן מעז החיים כולו, והעתיד הולך לקראת התהוות החיים בשלימותם, בהתעלות כל החול אל הקודש, כל הבטל אל הנשגב והמרומם מאד. עכשיו תורה נתתי לכם, לעתיד לבא חיים אני נותן לכם. זהו יסוד שיח, שכל, יכולת, חיים, מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי. אבל ההדרכה אל מעלה רוממה זו היא בנצירת הדרך המכשיר, המבדיל בין הטוב ובין הרע, שהוא מרומם ומשגב את האור החי, השבוי במעמק הרע, ומשלב הכל אל הטוב. מכל ארח רע כלאתי רגלי למען אשמר דברך, ממשפטיך לא סרתי כי אתה הורתני. (אורות הקודש ג, הראי"ה קוק, שיר ושיח, עמ' קו')

4. מחשבות עמוקות ושעשוע

המחשבות הנובעות מעמק האמונה בטהרתה הפנימית, הן החפשיות באמת, שאין עליהן שום עול של הגבלה, והן הן המתדמות ביותר למקור היצירה האלהית, ואהיה אצלו אמון, והיא מקור כל השמחות והשעשועים האציליים, משחקת לפניו בכל עת ושעשועי את בני אדם. (שמונה קבצים ג, שיד)